

VÄESTÖ-
TIETOKANTA
SUOMESSA

TIETOISKU VÄESTÖTIETOKANNAN
MUODOSTUMISESTA

VALTION VAI KIRKON KIRJAT?

VÄESTÖKIRJANPITOJÄRJESTELMÄN
KEHITYSKAARI SUOMESSA

1500-luku

Maakirjat
(veronkanto 1537->, asevelvollisuus 1550-l.->)

[ainakin merkkihenkilöiden toimitukset]

**Seurakunta
järjestäytyneen
yhteiskunnan
perusyksikkö**

Henkilöverotus (12+) 1628
"Henkiraha" 1634

1600-luku

Henkikirjat (papiston tehtävä 1634-1654)
(vaali- ja veroluettelot, sotaväenotot, kotipaikka)

Syntyneet, vihityt, kuolleet
Määräys 1628, lakiin 1686

"Uskontopakko" 1634
Kirkkolaki 1686
Konventikkeliplakaatti 1726
"Uskontosääntö"
1735

1700-luku

Henkikirjoitus
(manttaalikomissaarit 1652-1779, henkikirjoittajat
1779->)

Kirkonkirjojen synty (sukulaisuussuhteet, siirtymät
seurakunnista, rikosmerkinnät)

Ulkomaalaisten protestanttien
salliminen 1741
Ulkomaalaisten
uskonnonvapaus 1781

1809

- Siirtyminen Ruotsin vallan alaisuudesta Venäjän vallan alaisuuteen
- Ruotsin lainsäädäntö jäi voimaan

1865

- Kunnallishallinto ja seurakunnat erotetaan toisistaan (3-10v siirtymäaika)
- Väestökirjanpito jäi kirkolle

Kansalaisen lähtökohtaisesti kuuluttava evankelis-luterilaiseen kirkkoon, poikkeuksena ortodoksit Itä-Suomessa

1869

- "Schaumanin kirkkolaki"
- "8 §. Kukin evankelis-lutherilainen kristitty on sen seurakunnan jäsen, jossa hän on kirkonkirjoissa, ja osallisena sen etuihin ja velvollisuuksiin."

1889

- Toisten protestanttisten uskontokuntien perustaminen mahdolliseksi
- Ev.lut. kirkosta eroajan (21v, 2kk harkinta-aika) kohdalle on kirkonkirjoihin merkittävä, mihin kirkkokuntaan hän on mennyt

VÄESTÖREKISTERI PYSYI 1800-LUVULLA KIRKON HALLUSSA, MUTTA OLI VAPAASTI VALTION KÄYTÖSSÄ

- Kastamattomat suomalaiset jäivät 1800-luvulla vaille kansalaisoikeuksia, koska **papit eivät suostuneet merkitsemään heitä kirkonkirjoihin**. Erityisesti liberaalit ja vapaakirkolliset vaativat siviilirekisteriä tai sitä, että pappi pitäisi kaikki kirjoissaan.
  - aatteellisten näkemysten vaikutus
- 1800-luvun loppupuolella väestökirjanpidosta käytiin kädenväännön valtiollisten ja kirkollisten viranomaisten välillä. Valtiolla oli oikeus hyödyntää tietoja omassa toiminnassaan, mutta käytännössä kirjaamistyöstä huolehti seurakuntalaisensa parhaiten tuntenut paikallinen papisto, jonka **toimintatavat vaihtelivat hiippakunnittain**.
  - valtiovalta vaati tietosisällön yhtenäistämistä
- Vuosisadan jälkipuoliskolla etenkin Tilastollinen päätoimisto ryhtyi ajamaan käytäntöjen yhtenäistämistä ja **ajanmukaistamista, koska kerätty tieto ei enää kaikilta osin vastannut valtiollisten viranomaisten tarpeita**, mutta papisto vastusti kirjaamisvelvollisuutensa lisäämistä, vaikka sen enemmistö halusikin säilyttää väestökirjanpidon laatimisen kirkon tehtävänä
  - kirkolliset rekisterit ja valtion henkikirjat eivät tuottaneet samoja väestölukuja

1900-luvun
alku

- **Siviilirekisterin perustaminen (Suomen Senaatti 115/22.12.1917) 1.1.1918 alkaen**
  - Hyväksyttynä aloitteena jo vuosisadan alusta alkaen ja Senaatin käsittelyssä vuodesta 1911
  - henkilöt, jotka eivät kuulu mihinkään laillistettuun uskontokuntaan
  - syntymäluettelo, avioluettelo, kuolinluettelo, muuttotieto, henkilöluettelo
  - vuonna 1920 vain noin 820 henkilöä siviilirekisterissä

1919

- Uskontoneutraali **Hallitusmuoto 94/17.7.1919**
- **8 §**
- Suomen kansalaisella on oikeus julkisesti ja yksityisesti harjoittaa uskontoa, mikäli lakia tahi hyviä tapoja ei loukata, niin myös, sen mukaan kuin siitä on erikseen säädetty, vapaus luopua siitä uskonnollisesta yhdyskunnasta, johon hän kuuluu, sekä vapaus liittyä toiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan.
- **9 §**
- Suomen kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet ovat riippumattomat siitä, mihin uskonnolliseen yhdyskuntaan hän kuuluu tai kuuluuko hän mihinkään sellaiseen yhdyskuntaan. Julkisiin virkoihin nähden ovat kuitenkin voimassa niistä säädettyt rajoitukset, kunnes lailla toisin säädetään

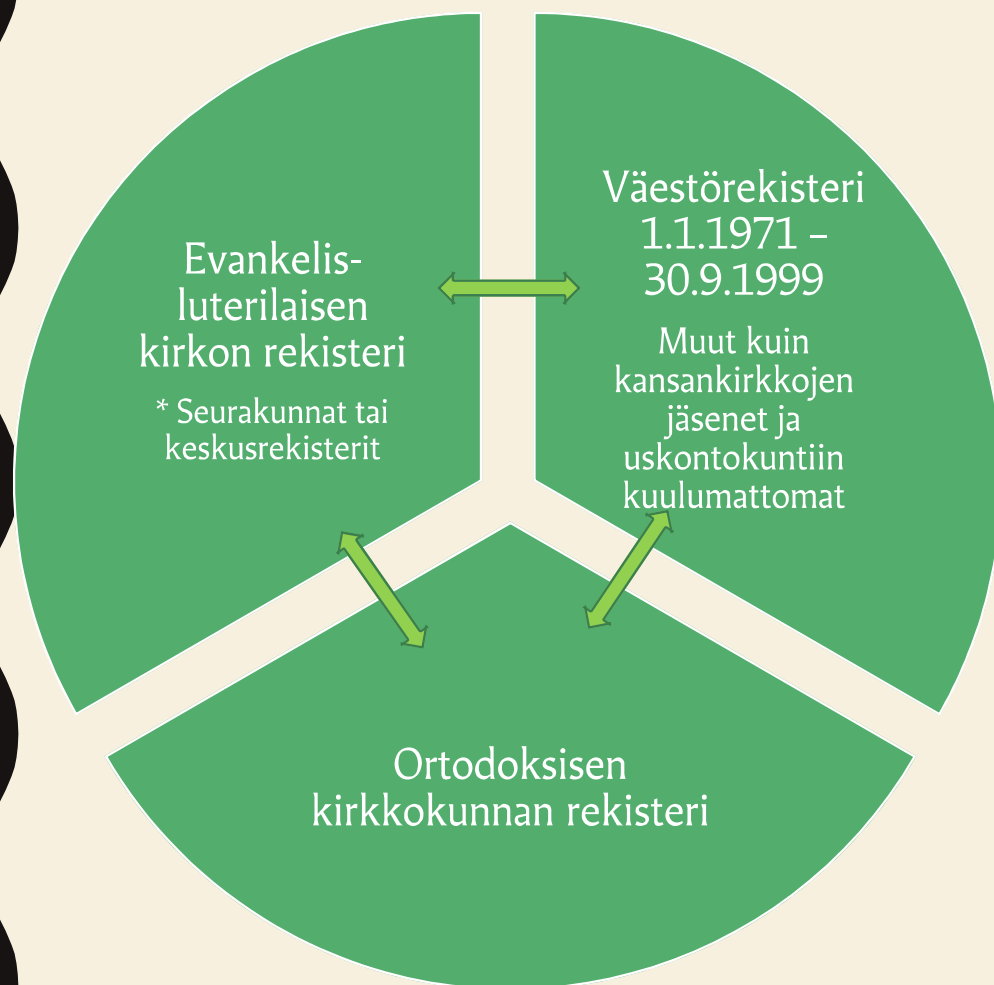
1923

- **Uskonnonvapauslaki 267/10.11.1922**
  - mahdollisti kirkosta eroamisen ja jäämisen uskontokuntien ulkopuolelle 1.1.1923 alkaen (vuonna 1923 kirkosta eronneita 22 260)
  - loi todellisen tarpeen uskontokuntien ulkopuolella olevien väestökirjanpidolle

Suomen tasavallan väestötietojen rekisterit 1919-1970

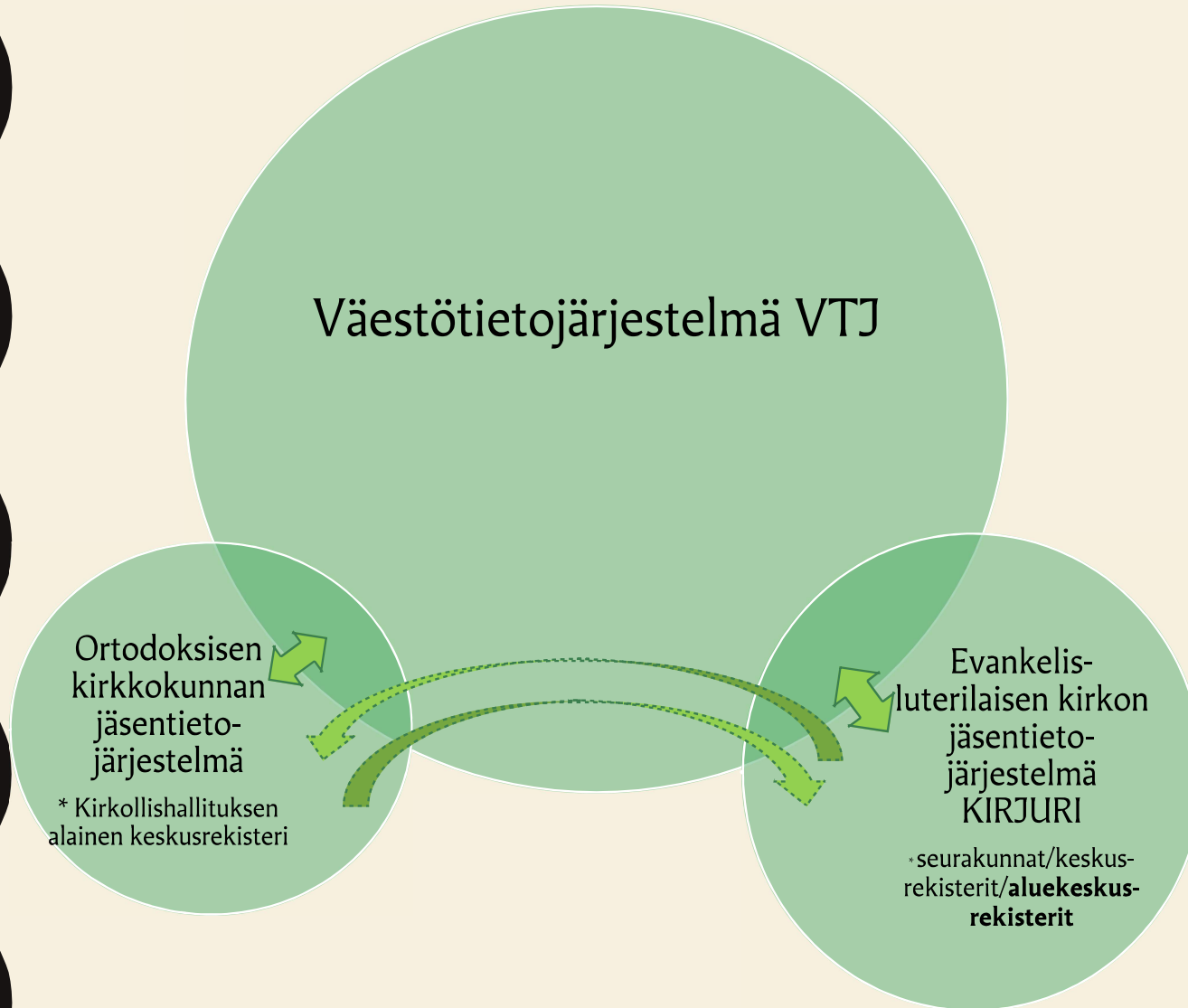

Suomen tasavallan väestötietojen rekisterit 1971-1999

Suomen tasavallan väestötieto- järjestelmä 1.10.1999 alkaen

KIRKONKIRJOJEN PITÄMISEN TAPA SUOMESSA 1600-LUVULTA ALKAEN

Niittylä

- Henkilö kirjataan sen seurakunnan, jossa hänen äitinsä tai isänsä oli kirjoilla syntymän hetkellä (vanhemmat saattoivat olla eri seurakunnissa kirjoilla) 1) kastekirjaan ja 2) ns. pääkirjaan
- Henkilölle kirjataan vanhemmat ja samalta kirkonkirjansivulta löytyy yleensä syntymähetken mukaisesti naimattomat ja samalla paikkakunnalla asuvat sisarukset sekä merkintä siitä mistä vanhemmat ovat tulleet kyseiselle kirkonkirjansivulle.
- Pääkirjaa on voitu pitää joko kylän- ja talonnimien mukaan tai sukunimien mukaan tai tapojen yhdistelmänä. Pääkirjojen rinnalla on voitu pitää myös lastenkirjoja, jolloin lapset ovat lastenkirjoissa ja vanhemmat varsinaisissa pääkirjoissa – eri kirjojen kirjaamislogiikka ei välttämättä ole ollut sama.
- Henkilön muuttaessa muuttotieto kirjataan 1) pääkirjan sivulle ja 2) seurakunnan muuttokirjaan, joihin jää tieto siitä, minne henkilö on siirtynyt

Henkilön syntymäpaikaksi on voitu kirjata myös tosiasiallinen syntymäpaikka (tässä esimerkissä: Laakso)

Metsälä

- Henkilö kirjataan saapuneeksi 1) seurakunnan muuttokirjaan ja 2) pääkirjaan
- Henkilöstä kirjataan yleensä vain hänet omat tiedot (toisinaan myös isän tiedot lisätietoina)
- Henkilön vaihtaessa asuinpaikkaa saman seurakunnan alueella hänet merkitään lähteneeksi siltä pääkirjan sivulta, jonne hänet ensin kirjattiin, ja saapuneeksi sinne pääkirjan sivulle, jonne hän muutti. Palvelusväen ja/tai yhtiöiden omistamissa asunnoissa asuvien kohdalla tämä muutto saattoi tapahtua vuosittain tai useamminkin
- Henkilön muuttaessa muuttotieto kirjataan 1) pääkirjan sivulle ja 2) seurakunnan muuttokirjaan, joihin jää tieto siitä, minne henkilö on siirtynyt

Joillain paikkakunnilla tietoihin on kirjattu talonnimiä yleisesti käytettyjen sivunumeroiden sijaan

Korpi

- Henkilö kirjataan saapuneeksi 1) seurakunnan muuttokirjaan ja 2) pääkirjaan
- Henkilö saa aviottoman lapsen, joka luovutetaan adoptioon. Tällöin lapsesta on ensin tehty merkintä kastekirjaan ja siirretty synnyttäneen äidin tietoihin. Lapsi merkitään lähteneeksi synnyttäneen äidin tietoihin ja saapuneeksi adoptioerheen tietoihin. Koska side synnyttäneeseen äitiin on katkennut, ei tietoa lapsesta enää välttämättä siirretä "mukana seuraavana tietona" eteenpäin. Voimassa ollut adoptiolaki ei kuitenkaan välttämättä katkaise perimysuoikeutta.
- Henkilön muuttaessa muuttotieto kirjataan 1) pääkirjan sivulle ja 2) seurakunnan muuttokirjaan, joihin jää tieto siitä, minne henkilö on siirtynyt

Tieto aviottoman lapsen tunnustaneesta isästä saattaa jäädä vain lisätietomerkinnäksi äidin tietojen kohdalle.

Metsälä

- Henkilö kirjataan saapuneeksi 1) seurakunnan muuttokirjaan ja 2) pääkirjaan
- Henkilö kuulutetaan avioliittoon toisessa seurakunnassa kirjoilla olevan kanssa. Kuulutuksesta tulee merkintä pääkirjan sivulle. Vihkitieto kirjataan yleensä vain sen seurakunnan, jossa vihkiminen on tapahtunut, vihittyjen kirjaan, mutta tieto välitetään yleisesti molempien kotiseurakuntiin.
- Vihkimisestä huolimatta vaimon muutto miehen kotipaikkakunnalle saattaa tapahtua vasta vuosien kuluttua. Heille syntyvät lapset kirjataan kummankin tai vain toisen puolison tietoihin.
- Henkilön muuttaessa muuttotieto kirjataan 1) pääkirjan sivulle ja 2) seurakunnan muuttokirjaan, joihin jää tieto siitä, minne henkilö on siirtynyt. Myös hänen lastensa tiedot siirretään eteenpäin

Mikäli kirkkoon kuuluvan puoliso ei ole ollut Suomen ev.lut. kirkon jäsen, eikä lapsia ole kastettu, ei heitä välttämättä ole kirjattu kirkonkirjoihin

Niittylä

- Henkilön muuttaessa muuttotieto kirjataan 1) pääkirjan sivulle ja 2) seurakunnan muuttokirjaan, joihin jää tieto siitä, minne henkilö on siirtynyt. Myös hänen lastensa tiedot siirretään uuteen seurakuntaan.
- Paikkakunnalla syntyneet jälkeläiset kirjataan seurakunnan 1) kastekirjaan ja 2) pääkirjaan.
- Varsinaisista kirkonkirjoista on siirrytty eritahtisesti 1950-luvulta alkaen 1972 mennessä niin sanottuihin perhelehtiin, joissa saman perheen jäsenet on kirjattu kaksipuoleiselle "lehdelle". Perhelehti on yleensä nimetty miehen (isän tai puolison) mukaan ja sille on kirjattu syntymät, kuolemat, kasteet, rippikoulut, ehtoolliskäynnit, huoltosuhteet, avioliitot ja –erot, äänioikeusmerkinnät, sekä muuttotiedot (mistä tullut ja minne lähtenyt).
- Avioitunut tai "omilleen muuttanut" lapsi on siirtynyt vanhemman kortilta pois.

Perhelehdillä voi olla kirkonkirjojen tapaan kirjattuna myös kirkkoon kuulumattomien tietoja, joita ei voida todistaa oikeiksi.

VÄESTÖKIRJANPIDON TOIMIVALTAJAKO SUOMESSA

Niittylän ev.lut. seurakunta

- Seurakunnan kirkonkirjat (-> 70-luvulle), perhelehdet (50-luvulta ->) ja sähköiset tietokannat (80-luvulta ->) ovat ainoa virallinen väestökirjanpidon toteuttamisen tapa ev.lut. kirkon jäsenten osalta 30.9.1999 saakka.
- Suomen ev.lut. kirkko todistaa edelleenkin tiedot jäsenyysajalta (ennen vuotta 1983) niiden henkilöiden osalta, jotka jossain vaiheessa ovat olleet kirkon jäseniä.
- Mikäli henkilö on eronnut kirkosta, on erotieto merkitty pääkirjan/perhelehden lisäksi myös kirkosta eronneiden kirjaan.
- Kirkosta eroamisen yhteydessä henkilön mukana ovat siirtyneet eroamishetken mukaiset aktiiviset tiedot (ei historiatietoja)

Niittylän siviilirekisteri

- Siviilirekisteri on perustettu 1923 niille, jotka eivät kuuluneet mihinkään rekisteröityyn uskonnolliseen yhdyskuntaan.
- Siviilirekistereitä pidettiin kuntakohtaisesti samoilla periaatteilla kuin kirkonkirjoja (vain muuttohetken mukaiset aktiiviset tiedot siirtyivät muuttajan mukana).
- Mikäli pari, jossa toinen osapuoli kuului kirkkoon ja toinen siviilirekisteriin, sai jälkeläisiä, kastamattomat jälkeläiset kirjattiin lähtökohtaisesti vain siviilirekisteriin (mainintoja saattoi olla kirkonkirjoissakin).
- Henkilön liittyessä jälleen johonkin rekisteröityyn uskonnolliseen yhdyskuntaan väestökirjanpivastuu siirtyi eteenpäin.

Niittylän ortodoksinen seurakunta

- Väestökirjanpidon yhteydessä kukin väestökirjanpitoa harjoittanut uskonnollinen yhdyskunta on kirjannut tietoihin myös omat uskonnollisen yhdyskunnan toimintaa koskevat tiedot (esim. kaste, kummus, rippikoulu tai sitä vastaava). Nämä tiedot eivät välttämättä ole "yleispäteviä" siirryttäessä toiseen uskontokuntaan.
- Kukin uskontokunta todistaa vain omien jäsentensä tietojen oikeellisuuden.

Väestörekisteri

- Vuoden 1972 alusta alkaen kaikki eri siviilirekistereihin kuuluvien sekä muihin kuin ev.lut. ja ortodoksiin seurakuntiin kuuluvat uskonnollisten yhdyskuntien jäsenten tiedot koottiin **valtakunnalliseen** väestörekisteriin.
- Henkilön siirtyessä ev.lut. tai ort. kirkosta väestörekisteriin sinne kirjattiin vain siirtymähetken mukaiset aktiiviset tiedot (ei historiatietoja).
- Väestörekisteriä on pidetty 70-luvulta alkaen ATK-pohjaisena manuaalisen tietokannan lisäksi.
- Ev.lut. ja ort. Kirkkoihin kuuluvien aktiiviset tiedot vietiin sähköiseen tietokantaan 1.10.1999 jälkeen. Muista tietokannoista täydentyneenä sähköinen tietokanta on lähes täydellinen 1.1.1983 jälkeisten tietojen osalta

Niittylän ev.lut. seurakunta

- 1.10.1999 jälkeen ev.lut. ja ort. kirkon seurakunnilla ja keskusrekistereillä on ollut oikeus päivittää **Väestötietojärjestelmää (VTJ) jäsentensä väestötietojen osalta**.
- Käytännössä tämä on tapahtunut kirkkojen omien jäsentietojärjestelmien ja VTJ:n rajapintojen kautta. Jäsentietojärjestelmiin on tallennettu myös muuta tietoa kuin väestötietoa.
- Ennen Suomen ev.lut. kirkon yhteisen jäsentietojärjestelmän käyttöönottoa vuonna 2012 oli vain seurakuntaakohtaisia tai keskusrekisterikohtaisia tietokantoja. KIRJURissa on ollut vuodesta 2012 alkaen kirkon jäsenten aktiivinen tietokanta, joka kattaa historiatietojen osalta sähköisiin järjestelmiin siirtymisen (yleensä 90-luvun) jälkeisen ajan sekä sen informaation, jota sähköisiin tietokantoihin niitä perustettaessa syötettiin + VTJn tiedot

Kirkosta eroamisen yhteydessä on ollut eri aikoina eri mittainen harkinta-aika, jolloin eroamismerkintä voi löytyä esim. kuukausi varsinaista eroamista ennen.

Mikäli aviopuolisot ovat elämänsä aikana kuuluneet eri väestökirjanpitäjien vastuulle, tulee perimysoikeuden toteutumiseksi selvittää molempien osalta katkeamaton ketju avioliiton ajalta

Vaihdettaessa uskontokunnasta toiseen tietoa, mihin seurakuntaan on toisessa uskontokunnassa liitytty, saattaa puuttua.

Väestörekisterin muodostamisen jälkeen, mutta ennen 1.10.1999, kirkossa jäsenenä käyneiden "vrekkiäisten" osalta jäsenyysajan väestökirjanpitäjänä on kirkko

Koska KIRJURin tietokanta koottiin eri tietokannoista, oli osa siitä virheellistä konversion vuoksi, erityisesti historiatiedot. Edelleenkin historiatiedot tarkistetaan digitoidusta aineistosta **korjaten** siten tarvittaessa tietokantaa.

LUOVUTETUN ALUEEN KIRKONKIRJA-AINEISTON ERITYINEN HAASTE VALTAKUNNALLISILLE SUKUSELVITYKSILLE

Lahdenpohjan ev.lut. seurakunta

- Luovutetulla alueella syntynyt henkilö kirjattiin normaaliin tapaan kotiseurakuntansa kirkonkirjoihin
- Väestön evakuoinnin yhteydessä paikallis- ja kirkollishallinnon yksiköt siirtyivät kanta-Suomen alueelle
- Moskovan rauhän myötä seurakuntien toimintaa organisoitiin siirtoväen tarpeiden mukaiseksi, maailmansodan olosuhteiden vuoksi seurakuntia ei pyritty lakkauttamaan, ainakaan nopealla aikataululla
- Huolimatta siirtoväen maantieteellisistä asuinpaikoista heidät kirjattiin luovutetun alueiden seurakuntien jäseniksi.
- Osa siirtoväestä muutti väestökirjanpitopaikkakuntansa siirtymällä tosiasiallisen asuinpaikkansa seurakunnan jäseneksi tynkä-Suomen alueella

1940-
1941

Tynkä-Suomen seurakunta

- Osa luovutetun alueen väestöstä siirtyi muuttajina tynkä-Suomen seurakuntaan välirauhan aikana
- Osa siirtyneistä palasi kesän 1941 jälkeen alkuperäisten seurakuntiansa jäseniksi, erityisesti, mikäli perhe palasi Karjalaan

1941-
1942

Lahdenpohjan ev.lut. seurakunta

- Karjalassa kirjoilla olleen henkilön väestökirjanpitoa toteutettiin normaaliin tapaan kesään 1944 saakka
- Väestön evakuoinnin yhteydessä paikallis- ja kirkollishallinnon yksiköt siirtyivät jälleen tynkä-Suomen alueelle
- Moskovan välirauhan myötä seurakuntien toimintaa organisoitiin siirtoväen tarpeiden mukaiseksi
- Huolimatta siirtoväen maantieteellisistä asuinpaikoista heidät kirjattiin luovutetun alueiden seurakuntien jäseniksi.
- Luovutetun alueen seurakunnat lakkautettiin vuoden 1949 lopulla & 1950 alussa, johon saakka ne toimivat normaalisti – siten myös täysin kanta-Suomen alueella koko elämänsä asunut henkilö saattoi päätyä luovutetun alueen seurakunnan jäseneksi vielä syystalvella-49

1944-
1950

Kansallisarkisto

- Lakkautettujen seurakuntien kirkonkirjat koottiin Kansallisarkiston Mikkelin toimipisteeseen, joka vastaa niistä annettavista sukuselvelyksistä ja muista otteista
- Tämä kirkonkirja-aineisto ei sisälly Suomen ev.lut. kirkon digitoimaan kirkonkirja-aineistoon, eikä sitä ole tuotu KIRJURI-DIGlin

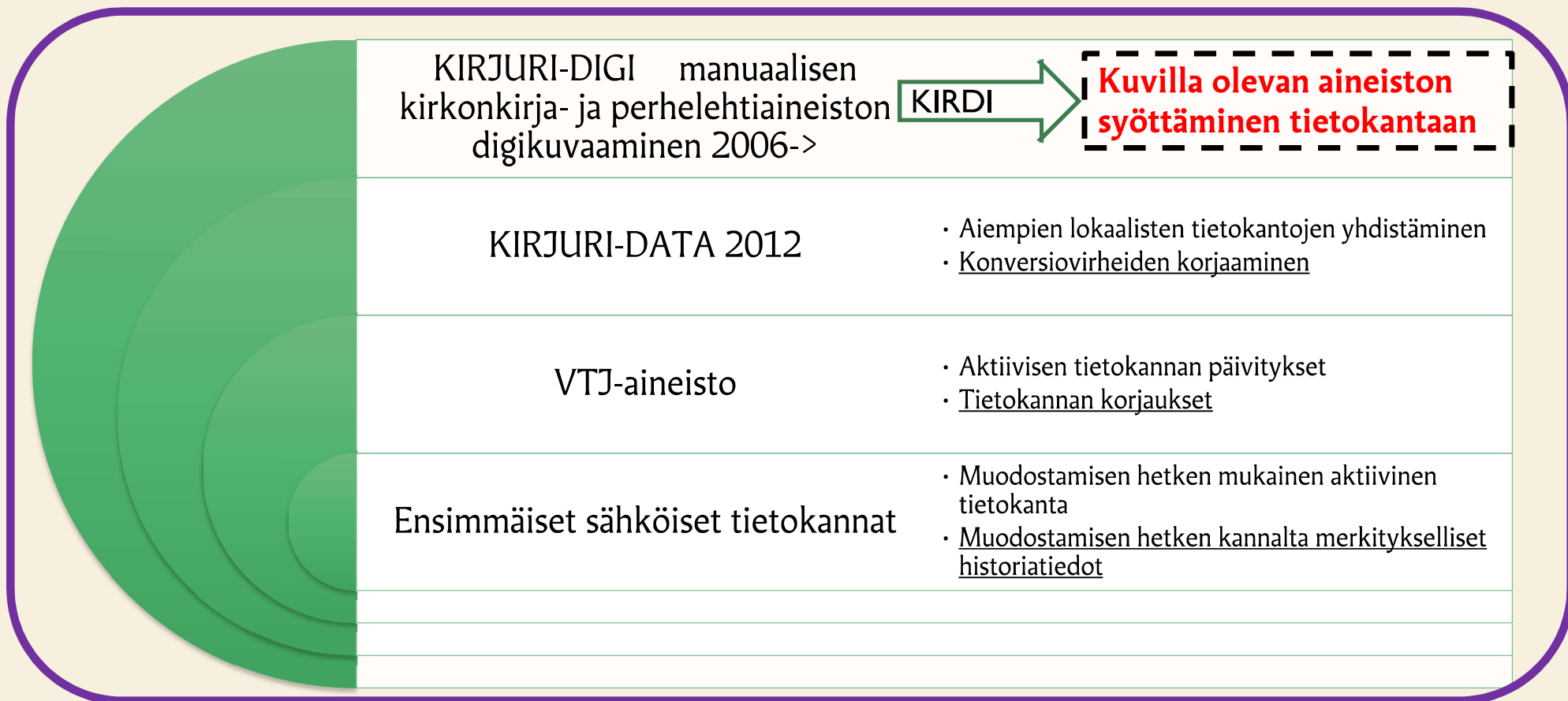
Siirtoväkeen kuuluneen väestön tosiasiallinen syntymäpaikka erosi merkittävästi väestökirjanpitopaikkakunnasta.

Tämä mahdollinen siirtymä selviää vasta luovutetun alueen kirkonkirjoista tehdyistä sukuselvelyksistä, jolloin osaa valtakunnallisista sukuselvelyksistä pitää täydentää jälkepäin

Moni kanta-Suomessa asunut henkilö "käväisi" esim. avioliiton myötä luovutetun alueen "kirjoilla" vuosien 1944-1949 aikana.

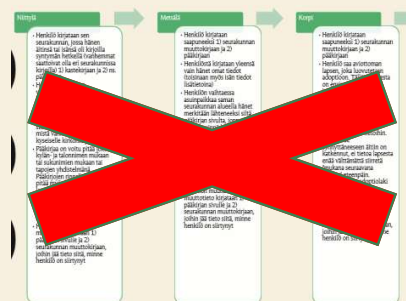
Mikäli henkilö on tullut johonkin tynkä-Suomen seurakuntaan luovutetun alueen seurakunnasta, päättyy ev.lut. kirkon tekemä valtakunnallinen sukuselvytyksen lähtökohtaisesti tähän muuttohetkeen.

KIRKON JÄSENTIETOJÄRJESTELMÄ KIRJURIN TIETOKANTAFILOSOFIA

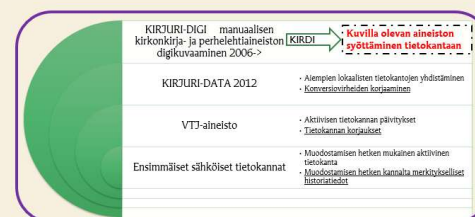
"SUURIN MUUTOS SITTEEN 1600-LUVUN"

PERINTEINEN VÄESTÖTIEDON MUODOSTAMISEN TAPA

- Tieto on jaettuna useampaan lähteeseen, jotka linkitetään saumattomasti toisiinsa
- Tiedon omistajuus on lokaalista

UUSI VÄESTÖTIEDON MUODOSTAMISEN TAPA

- Tieto on keskitetysti yhdessä järjestelmässä, jossa se on asialinkittyneenä
- Tiedon omistajuus on valtakunnallista

Muutos edellyttää aiemman manuaalisissa lähteissä olleen tietokannan siirtämistä ihmisten toimesta (valtavat variaatiot pitotavoissa ja käsialoissa) sähköiseen tietokantaan, jonka jälkeen se on automatisoidusti käsiteltävissä.